

Het coronavirus duwt ons met de neus op de feiten, schrijft **STEVEN OMBLETS**. We zijn nog nooit zo afhankelijk geweest van elkaar en we zijn kwetsbaarder dan we denken.

De rafelrandjes van een vervlochten wereld

De coronacrisis is uiteraard een gezondheidsprobleem. Maar meer nog is het een teken van de tijd. De situatie waarin we beland zijn, is een pervers effect van onze manier van samenleven. Onze samenleving kent een ongeziene globale vervlechting. Nog nooit waren onze wereldwijde netwerken zo dicht gewoven. Dit planetaire web verbindt u met acht miljard andere mensen. Ook andere globale fenomenen zoals migratie en klimaat laten ons die verbondenheid voelen. Als er iets tegen het globale web vliegt, voelen we het allemaal trillen.

Die wereldwijde vervlechting heeft veel goeds gebracht. Meer mensen dan ooit zijn daardoor vervat in veelvuldige verbondenheid. Al in 1939 beschreef de Duits-Joodse socioloog Norbert Elias in *Het civilisatieproces* deze groeiende vervlechting als een van de kenmerken van de moderne menselijke beschaving. Veelvuldig en onzichtbaar verbonden zijn met mensen die je niet kent: het zou het prototype worden van hoe wij met andere exemplaren van onze soort zouden samenleven.

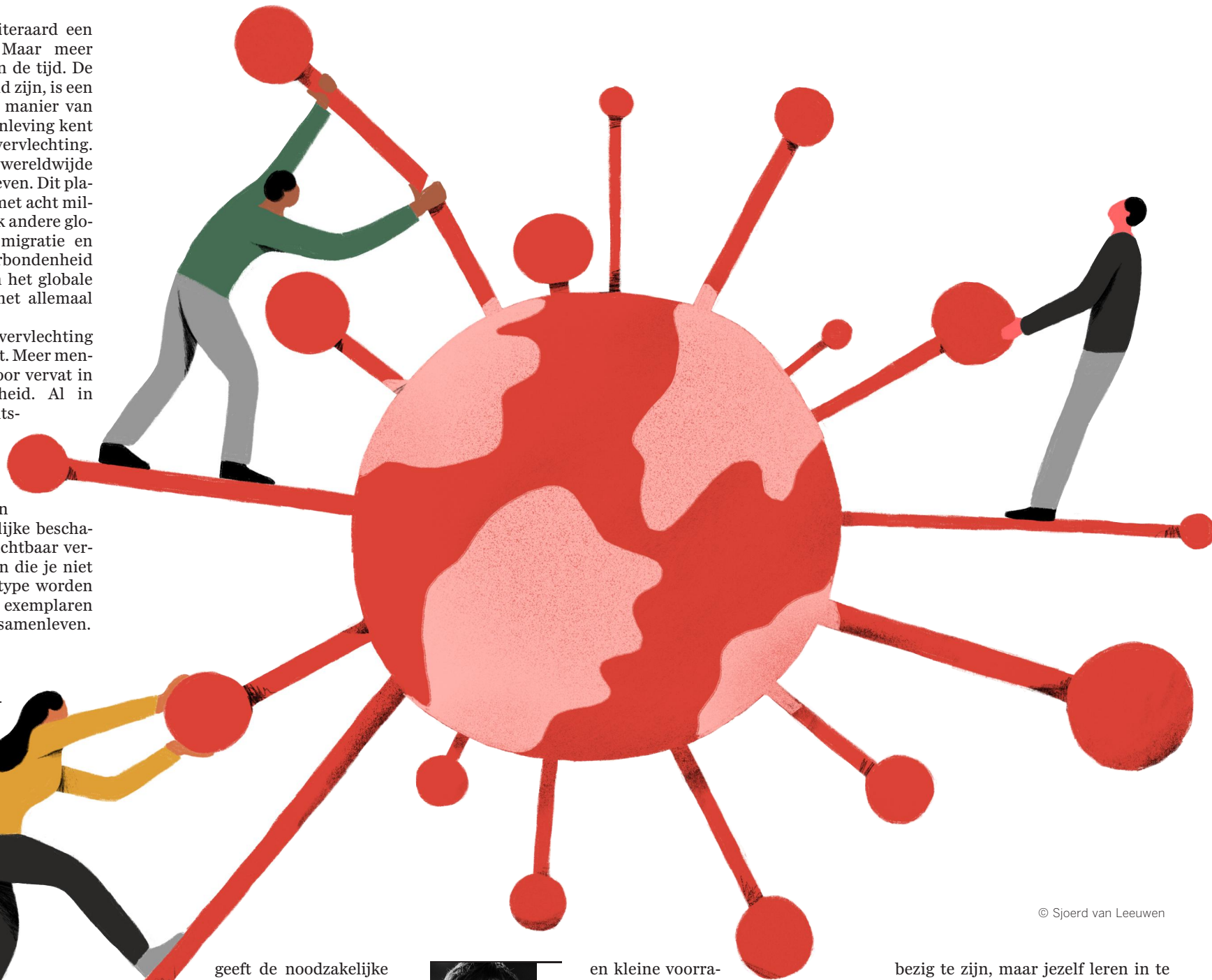
Een illusie van robuustheid

Elias zag ook de pacificerende kracht van die grootschalige netwerken. Naties, en hun elite, konden het zich steeds minder en minder permitteren om op de vuist te gaan met de buur. Je had steeds minder te winnen bij een gewelddadige burenruzie. Oorlog werd zo minder voordelig. Groot-schalige wereldcon-

flicten kunnen we niet meer aan. De mens is er simpelweg voorbij geëvolueerd. Afhankelijkheid leidde tot samenwerking. Het nieuwe coronavirus duwt ons met de neus op de feiten. Wij zijn nog nooit zo afhankelijk geweest van elkaar. Vandaag zijn wij één volk.

Die afhankelijkheid gaat samen met een ander belangrijk sociaal kenmerk van onze samenleving. Door die wereldwijde vervlechting hebben we een drang naar controle, beheersbaarheid en meetbaarheid. Er is behoorlijk veel dat moet worden gemanaged. Er zijn veel beslissingen nodig en veel mensen hebben daarvoor een mandaat gekregen. Onze vervlochten wereld moet worden bestuurd door een grote hofhouding. We koesteren daardoor het idee dat we robuust zijn: *'Wir schaffen das.'*

We kunnen tegen een stootje. Dat



© Sjoerd van Leeuwen

geeft de noodzakelijke rust, maar is vaak een illusie. We zijn ook vandaag nog zeer kwetsbare wezens. Wat we nu als gevolg van een nieuwe vorm van griep zien, is dat onze kwetsbaarheid intact is gebleven. Ze is misschien van karakter veranderd, maar robuust zijn we niet. Onze manier van samenleven draagt bijzondere vormen van kwetsbaarheid mee. Anders dan vroeger, maar tegelijk erg verbonden met hoe we nu samenleven.

De totale impact van de pandemie is niet te voorspellen, maar nu al komt onze kwetsbaarheid aan de oppervlakte. Het coronavirus zal wereldwijd tot een economische catastrofe leiden. Maar wellicht is het omgekeerde evengoed waar. Het is de economie, en dan niet diegene van de cijfers, maar die van de handelende mens op zoek naar behoeftebevrediging, die zoveel impact op dit virus heeft. Wereldwijde handel met hypermobiliteit, miljoenen toeristen die graag op hetzelfde moment hetzelfde willen beleven, lange ketens



STEVEN OMBLETS

Wie? Socioloog en sociaal werker, verbonden aan UC Leuven Limburg.
Wat? Om de crisis te boven te komen, zullen we solidair moeten zijn, en de technologie en kennis over virussen maximaal moeten inzetten.

en kleine voorraden. Betere omstandigheden kan het virus zich niet wensen.

Het echte vaccin

Toch is met deze globale verbondenheid ook een ander kenmerk onze beschaving binnengedrongen. Het heeft zich, net als een virus, al veelvuldig vermenigvuldigd. Om de ongeziene vervlechting mogelijk te maken, was één voorwaarde van essentieel belang. Norbert Elias sprak van 'zelfdwang'. Je zou dat kunnen begrijpen als de capaciteit om niet onmiddellijk en altijd met je eigen behoefte

bezig te zijn, maar jezelf leren in te tomen, je te beheersen en oog te hebben voor wat je het best samen kunt aanpakken. Om in een globaal web te functioneren, moet je veel discipline ontwikkelen. Met elkaar verbonden blijven, doe je alleen als je elkaar niet onmiddellijk het hoofd inslaat als de ander heeft wat jij wilt. Aan stoere ridders hebben we nu even niets.

Die zelfdwang is de basis voor solidariteit. Vandaag kennen we veel vormen van erg complexe solidariteit, van sociale zekerheid, onderwijs, de EU tot de Navo. Wat de mens op dat vlak al heeft gepresteerd, is ongezien en van onschatbare waarde. Wat je samen doet, doe je meestal beter. Technologie en kennis over virussen zijn essentieel om deze crisis te boven te komen. Ons echte vaccin voor de toekomst is sociale technologie. Hoe kunnen we solidariteit inzetten, in bestaande en toekomstige vormen en zo onze samenleving robuuster maken? Hoe pakken we globale vraagstukken écht aan? Kijk naar de uitdagingen die ons te wachten staan na covid-19. Die varkentjes zullen we samen moeten wassen.

Grootschalige wereldconflicten kunnen we niet meer aan: de mens is er voorbij geëvolueerd